

Carta (des)esperançada als (des)amics espanyols

JOSEP MURGADES *Universitat de Barcelona*

Être privé d'espoir, ce n'est pas désespérer

...

Il n'est pas de destin qui ne se surmonte par le mépris

Albert Camus, *Le Mythe de Sisyphe* (1942: 125, 166)

Espanyols, espanyols aquells almenys amb qui el remitent d'aquesta carta compareix, si més no, l'humil però no menys noble ofici de filòleg i, doncs, de devot estudiós de la llengua i de la literatura: ¿hi haurà per manera de convenir plegats que el discurs del vostre nacionalisme hegemònic constitueix una enèsima variant del vell topos del món al revés? Una en la qual l'*adýnaton* de rigor en aquests casos està a erigir en botxins les víctimes i viceversa.

¿O com cal entendre, si no, el vostre negacionisme recurrent, tan cínicament compendiat en el discurs del rei Borbó proclamant aquest, el 23-IV-2001, per a més gran satisfacció dels dos partits espanyols llavors majoritaris (no n'hi havia encara un tercer destinat a fer-los d'argamassa), que «nunca fue el castellano lengua de imposición»?

¿Com cal altrament prendre's, en clau ja més actual, que els acusats avui d'adoctrinament escolar siguin coetanis, fills i nets de tantes generacions disciplinades a còpia de F[ormación]. E[spíritu]. N[acional].?

¿O que s'imputi d'incitació a l'odi els de les mans esteses en senyal de pau i no els qui bramen «¡A por ellos!» i «¡Que nos dejen actuar!»?

¿Tant costa assumir, i fer per superar, que —segons va dir i redir ja fa anys (2000) Francesc Ferrer i Gironès, tot remetent-se a Javier Pulido— la catalanofòbia és la ideologia de masses de l'espanyolisme?

Una fòbia inveterada, aquesta, enquistada. Susceptible en bona mesura de ser explicada freudianament en tant que *Projektion*. És a dir, com a mecanisme de defensa consistent a atribuir a d'altres tot de pulsions, no sempre precisament en l'àmbit de la *libido* sinó més aviat de la *destrudo*, que resulten inacceptables per part del subjecte que les pateix i que, per tant, no troba millor manera de pair que no sigui tot projectant-les.

D'on es deriva —per formular-ho ara més col·loquialment— aquesta vostra coentor; o viu delit per superar al preu que sigui el dolorós desajustament entre una realitat indefectiblement depauperada i unes esperances imperials del tot anades ja fa segles a mal borràs.

Perquè la vostra, d'història, espanyols, no ha estat la d'uns malvats —d'acord amb la tipificació establerta per Carlo M. Cipolla. Sinó una d'aquelles —sempre segons el mateix autor— que fan bona la llei de l'estupidesa. Formulada aquesta no pas amb ànim insultant o grollerament connotat. Sinó des de la denotació que designaria aquells que ocasionen dany a d'altres sense treure'n rèdit en benefici propi, ans més aviat perjudici.

¿De què va servir-vos la colonització de tot un continent? ¿Quin llegat vau deixar-hi? ¿Com els ha anat —i els va— als americans del Sud i com, de ben altrament, als americans del Nord?

O per referir-ho més pròpiament al camp d'estudi del professional que aquí us interpel·la: a banda el de l'autocomplaença quantofrènica, ¿quin paper té en l'escena internacional la vostra altrament i per tantes raons admirable llengua? ¿Qui es trufa dels estadistes de les grans potències mundials per no saber un borrall d'espanyol i qui, en canvi, dels vostres presidents de govern per no saber-ne cap altra que no sigui la seva i encara?

¿És per tot això que us rabegeu amb una llengua de demografia no pas mastodòntica, però en ella mateixa prou suficient (com puguin ser-ho danès, holandès, hongarès, etc.), i que us hi acarnisseu sempre amb vista només a residualitzar-la fins a provocar-ne la substitució total?

En quina punxeguda pedra a la sabata no se us ha acabat convertint, dins la vostra *Nación*, la presència encara viva, dinàmica, aglutinant, de la llengua catalana! I com la teniu per un estigma conseqüència del vostre fracàs a construir un Estat modern com el de la jacobina França!

Per això deu ser que us entesteu a percebre —i a fer tot el possible perquè hi esdevingui— el català com un idioma tribal. Apte només per a ús d'indígenes recal·litants —*cerriles*, segons la vostra terminologia. Incapaç d'actuar com a llengua d'integració i, doncs, també, de discriminació: per a tota mena de gent resident a Catalunya, tant entre la població autòctona com entre la nouvinguda.

A hores d'ara, a més, ja que no vau sortir-vos en el seu moment —o, més aviat, ja que no us va convenir— d'aniquilar el gentilici ancestral: Catalunya (quins temps

aquells en què la Biblioteca de Catalunya i la Plaça de Catalunya van ser anomenades Biblioteca Central i Plaza del Ejército!), a hores d'ara, doncs, maldeu per assimilar el gentilici mil·lenari, i tot el que hi va aparellat, a manifestacions totes elles inequívocament espanyoles.

Com per exemple les concernents a la literatura. En què, vés, ara la catalana per excel·lència voldríeu que fos l'escripta en espanyol, per autors bé catalans, bé hàbils ambientadors de llurs productes en la realitat catalana actual o històrica, bé totes dues coses.

I no: Kafka pertany a la literatura alemanya, no pas a la txeca. I —un nom entre tants— Eduardo Mendoza, a l'espanyola, no pas a la catalana. Però tot s'hi val a efectes d'aigües, de deixatar, de fagocitar qui és vist com a oponent intolerable.

Així, sense moure'ns del món de les belles lletres, proferiu vinga esgarips perquè, el proppassat estiu, un cap-calent nostrat (també n'hi ha, i massa) proposa de suprimir el nom d'Antonio Machado d'un carrer de Sabadell. Tot confonent, l'eixelebrat aquest, cul amb temples. I tot advocant tàcitament, el tal quídam, perquè ara ens privéssim de llegir la gran poesia de Quevedo només pel fet d'haver estat aquest el primer escriptor espanyol declaradament catalanòfob.

¿No us heu qüestionat tanmateix —o és que no som tots espanyols segons dieu?— per què en la nomenclatura dels carrers de tot de ciutats i viles d'Espanya pràcticament no hi figura, en canvi, el nom de cap gran escriptor català?

I, encara menys, no us devia passar pel cap la pertinència que quan, a mitjan anys noranta, es va fundar la Universitat d'Elx, aquesta rebés el nom d'Ausiàs March. No. En una revifada mostra de la calvosoteliana paronímia del «antes roja que rota», vau estimar-vos més que la just nada Universitat rebés la denominació de Miguel Hernández. ¿On eren llavors les vostres veus sempre tan en pro d'una concepció exquísidament «qualitativista» de la literatura?

En el millor dels casos, la dimensió que atorgueu a llengua i literatura, literatura i llengua dels Països Catalans, és una d'estrictament objectual, arqueològica, fòssil.

Les preneu en consideració —els pocs qui ho feu— talment va fer-ho Francisco María Tubino en la seva remarcable *Historia del renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia* (1880). O com, més recentment tot i que ja en fa mig segle, va fer Mario Vargas Llosa contribuint amb la seva *Carta de batalla por «Tirant lo Blanc»* a l'exhumació i a la valoració de la primera gran novel·la moderna, d'aquí i d'arreu.

Però no us n'importa pas res més. Ep!, no fos el cas que d'aquesta afirmació de la literatura i, doncs, mal sigui per indestriable associació, de la llengua en què és escrita, poguessin derivar-se'n inferències en el plànol organitzatiu de la identitat col·lectiva.

Una identitat que vosaltres tots, espanyols, inclosa la immensa majoria dels qui sou també del nostre gremi filològic, concebeu en termes monolíticament confor-

mats pel corró assimilista de la Castella imperial —la que no debades fa ja cinc centúries va apropiar-se en exclusiva del gentilici Espanya.

I ve llavors, després d'anys i panys de repressió i de subsegüent resistència, d'estira-i-arronsa en un i altre sentit, que es converteix en mantra salvífic o diabòlic el mot clau d'*independència*. En el qual, i amb tot el que hi va incorporat, veuen els uns l'adveniment de la parusia. I, els altres, la consumació de l'apocalipsi. I se'n prometen aquells un paradís sobre la Terra. I se'n temen aquests una mutilació inadmissible. Quan, de fet, evolucioni com evolucioni l'afer, ni l'una ni l'altra eventualitat extremes són gaire versemblants, almenys en un sentit absolut.

Ja que el conflicte, mal sigui expressant-ho aquí també en termes de desig, hauria de poder resoldre's de manera prou més comortable per a tothom qui, lluny dels respectius fanatismes, s'escarrassi a fer cabal de tot plegat amb la deguda ironia. Amb adhesió intel·lectual incompleta a la pròpia causa, doncs. Conscient que aquesta, no per més convençudament professada, ha de deixar per això de ser tinguda per tan contingent com qualsevol altra. Només que la pròpia és això, la pròpia.

Cosa que vol dir, posats a tornar al nostre tema de reflexió intel·lectual, que la llengua d'aquest país hauria de ser la catalana. Sense declaracions d'oficialitat exclusiva. Com tampoc, és clar, de cooficialitat a favor de la imposada a sang i a foc i a cops de mercat capitalista i de Brunete mediàtica.

Una llengua, la catalana, de la qual, aquí, en cap cas no valgués d'al·legar-ne ignorància com a motiu d'indefensió jurídica, educativa, laboral, econòmica, etc.

Estaria llavors per veure quants d'aquests catalans tan fervorosament independentistes s'hi acollirien, a una tal prerrogativa. O bé si, per inèrcia, per comoditat, per abdicació, se servirien, si fa no fa com fins ara, i a tot estrop, sense entrebancs legals de cap tipus, és clar, de l'espanyola.

Una literatura, així mateix, la catalana, que ho fos només l'escrita en la llengua del país. I que si aquest havia de continuar subsumit, d'una o altra manera que no fos la descaradament colonial, dins l'Estat espanyol, pogués comptar amb el suport decidit d'aquest i no amb la seva oposició frontal.

Cosa que, a propòsit de llengua i de literatura i de cultura, significaria, per exemple, que, proporcions demogràfiques, però també econòmiques, guardades, un Institut com el Ramon Llull gaudís de tanta protecció estatal com aquella que es beneficia de diners de tothom, catalans inclosos, l'Instituto Cervantes.

Fos com fos, des de la certesa que les coses no són ni van com molts voldríem, no sé estar-me d'anhelar que aquestes poguessin arribar a un punt en què els prefixos entre parèntesis del títol d'aquesta carta caiguessin per si mateixos, obsolets.

Des d'aquí, modestament, manifesto la voluntat d'una entesa, si no plenament convivencial, sí almenys coexistencial: entre dos pobles que, mal que els pesi a tots dos, la geografia i la història han posat prou de costat, i fins sovint de bracet, perquè,

d'una vegada per totes, deixin l'un de fer-hi d'agressor pertinaç, i l'altre, de rebec contumaç.

Que la desesperança que a molts de nosaltres, catalans, no ens fa desesperar mai no hagi d'acabar transformant-se en menyspreu irreductible envers tants de vosaltres, espanyols.